

[4308] – 201

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – II) Examination, 2013
PSYCHOLOGY (Compulsory Paper)
EP 201 : Learning and Memory
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: 1) Attempt **all** questions as per the options given to **each** question.
2) Figures on the **right** indicate **full** marks.

1. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
 - a) Explain the basic principles of operant conditioning and illustrate the processes of shaping, chaining and behaviour modification.
 - b) Describe the various determinants of memory.
2. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
 - a) Compare and contrast the Atkinson – Shiffrin’s model with Craik and Lockhart’s model of memory.
 - b) Describe iconic and echoic memory and explain how sensory memory is different from STM.
3. Answer **any two** of the following in about **250** words **each** : **20**
 - a) Explain the concept of reinforcement. Illustrate various types of reinforcement.
 - b) Describe various types of long term memory.
 - c) Discuss Waugh and Norman’s model of memory.
 - d) State various studies which points out the role of brain in learning and conditioning ?
4. Write short notes on **any four** of the following in about **100** words **each** : **20**
 - a) Observational learning
 - b) Codes used in STM
 - c) Psychoanalytical view of forgetting
 - d) Hebb’s concept of cell assembly
 - e) Korsakoff’s disorder
 - f) Memory improvement techniques (any two).

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : २०
- १) साधनात्मक अभिसंधानाची मूळतत्त्वे स्पष्ट करा. वर्तनाची आकारबद्धता वर्तनशृंखलांची बांधणी आणि वर्तनात्मक परिवर्तन या प्रक्रियांची सोदाहरण चर्चा करा.
 २) स्मृतीच्या विविध नियामक घटकांचे वर्णन करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : २०
- १) अँटकिन्सन-शिफ्रीन व क्रेक-लोकहार्ट यांच्या स्मृतिविषयक प्रारूपांची तुलना करा व त्यांच्यातील भेद स्पष्ट करा.
 २) आयकॉनिक आणि इकॉइक स्मृतीचे वर्णन करा. वेदनिक स्मृति आणि अल्पकालीक स्मृती यांच्यातील फरक सांगा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दात लिहा : २०
- १) प्रबलनाची संकल्पना स्पष्ट करा. प्रबलनाचे विविध प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
 २) दीर्घकालीन स्मृतीचे विविध प्रकार वर्णन करा.
 ३) वॉ आणि नॉर्मन यांच्या स्मृतिविषयक प्रारूपाची चर्चा करा.
 ४) अध्ययन व अभिसंधानातील मेंदूची भूमिका स्पष्ट करणारी संशोधने सांगा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा : २०
- १) निरीक्षणात्मक अध्ययन
 २) अल्पकालीन स्मृतीत वापरले जाणारे संकेत
 ३) विस्मरणविषयक मनोविश्लेषणवादी दृष्टिकोन
 ४) हेब् यांची पेशींच्या एकत्रीकरणाची संकल्पना
 ५) कॉर्सकॉफ विकृती
 ६) स्मृती-सुधार तंत्रे (कोणतीही दोन).

[4308] – 202

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – II) Examination, 2013
PSYCHOLOGY (Compulsory Paper)
EP 202 : Psychological Testing : Applications
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) Attempt **all** questions as per the options given to **each** question.

2) Figures to the **right** indicate **full** marks.

1. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
 - a) Compare the performance tests and paper-pencil tests of intelligence. Explain the nature of Malin's Intelligence Scale for Indian Children (MISIC). Point out its application in the educational setting.
 - b) Which criterion is used while selecting the items in MMPI ? Discuss the psychometric properties of MMPI. Mention the applications of this test.

- 2) Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
 - a) Explain the concepts of base rates and hit rates in the selection of employees. Which dimensions of interpersonal behaviour are measured by FIRO - B ? Explain the steps used in interpreting the scores on this test.
 - b) What is an aptitude ? Describe the nature of DAT. Explain how low and high scores on each subtest of DAT can be interpreted ?

3. Answer **any two** of the following in about **250** words **each** : **20**
 - a) Describe Strong Vocational Interest Blank (SVIB). State the applications of this test.
 - b) Illustrate the importance of situational tests in employee selection.
 - c) Describe the scales in EPQ-R.
 - d) Which kind of pictures are used in CAT ? Why ? Mention the points to be considered while interpreting the stories.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** of the following in about **100 words each** : **20**
- HSPQ
 - Mooney Problem Checklist
 - Self Concept Inventory
 - In basket exercises
 - Passi test of creativity
 - Bell's Adjustment Inventory.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : **२०**
- बुद्धिमापनाच्या निर्वतन व कागद-पेन्सिल चाचण्यांची तुलना करा. मलीन यांच्या भारतीय मुळांसाठीच्या बुद्धिमापन चाचणीचे स्वरूप करून या चाचणीचे शैक्षणिक क्षेत्रतील उपयोजन सांगा.
 - MMPI मधील घटकांची निवड करताना कोणते निकष वापरले गेले ? या चाचणीच्या मनोमितिक वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. MMPI चे उपयोजन सांगा.
२. कोणत्याही एक प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : **२०**
- कर्मचारी निवडी मधील बेस रेटस् व हिट रेटस् या संकल्पना स्पष्ट करा. FIRO-B या चाचणीच्या सहाय्याने आंतरव्यक्तिक वर्तनाचे कोणते पैलू भोजले जातात ? या चाचणीचे अन्वयन करताना कोणत्या पायऱ्या वापरल्या जातात ?
 - अभिक्षमता म्हणजे काय ? DAT चे स्वरूप वर्णन करा. DAT च्या प्रत्येक उपचाचणी वरील उच्च व नीच प्राप्तीकांचे अन्वयन कसे केले जाते ?
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दात लिहा : **२०**
- स्ट्रॉंग यांच्या व्यवसायिक अभिरुची प्रपत्राचे वर्णन करा. ह्या चाचणीचे उपयोजन सांगा.
 - कर्मचारी निवडीमधील प्रासंगिक चाचण्यांचे महत्व सोदाहरण स्पष्ट करा.

- ३) EPQ-R मधील श्रेणींचे वर्णन करा.
- ४) CAT मध्ये कोणत्या प्रकारच्या चित्रांचा वापर केला जातो ? का ? कथांचे अन्वयन करताना कोणत्या मुद्द्यांचा विचार केला जातो ?
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा :

२०

- १) HSPQ
- २) मूनी प्रॉब्लेम चेकलिस्ट
- ३) स्व-संकल्पना शोधिका
- ४) इन- बास्केट चाचण्या
- ५) पासी यांची सर्जनशीलता चाचणी
- ६) बेळ् यांची समायोजन शोधिका.

[4308] – 301

Seat
No.

**M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PSYCHOLOGY
EP-301 : Personality (Compulsory Paper)
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

***N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.***

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Define personality. Describe in detail the characteristics of a good personality theory.
 - 2) Discuss in detail the existential approach of Victor Frankl and Rollo May to personality.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Explain the classical psychoanalysis theory of personality given by Sigmund Freud.
 - 2) Discuss the issues of cross-cultural research and experimental personality research.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Explain in brief the psychosocial stages given by Erikson.
 - 2) Describe person-situation interaction approach of personality.
 - 3) Explain the concept of cognitive perspective with reference to Kelly's constructive alternativism.
 - 4) Discuss Allport's trait approach to personality.
4. Write short notes on **any four** in **100** words : **20**
 - 1) Raymond Cattell
 - 2) Archetypes
 - 3) Biological basis of personality putforth by Eysenck
 - 4) Idiographic approach
 - 5) Humanistic perspective
 - 6) Julian Rotter's expectancy model.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **20**
 - 1) व्यक्तिमत्त्वाची व्याख्या सांगा. चांगल्या व्यक्तिमत्व सिद्धांताच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
 - 2) व्हिक्टर फ्रँकल व रोलो में यांच्या व्यक्तिमत्वविषयक अस्तित्ववादी सिद्धांतांवर चर्चा करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **20**
 - 1) सिगमंड फ्राईड यांनी मांडलेला व्यक्तिमत्त्वाचा मनोविश्लेषणवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - 2) व्यक्तिमत्त्वाच्या आंतर-सांस्कृतिक संशोधनाच्या तलेच प्रायोगिक व्यक्तिमत्व संशोधनाच्या मुद्यावर चर्चा करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे **250** शब्दांत लिहा : **20**
 - 1) एरिकसन यांनी दिलेल्या व्यक्तिमत्व विकासाच्या मनोसामाजीक पायऱ्या थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - 2) व्यक्तिमत्त्वाच्या 'व्यक्ति-परिस्थिती' आंतरक्रिया दृष्टीकोनाचे वर्णन करा.
 - 3) केली यांच्या सुरचित पर्यायवादाच्या अनुषंगाने बोधनीक परिप्रेक्षाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 4) ऑलपोर्ट यांच्या व्यक्तिमत्त्वाच्या गुणतत्व दृष्टीकोनावर चर्चा करा.
4. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी **100** शब्दांत टीपा लिहा : **20**
 - 1) रेमण्ड कॅटेल
 - 2) आदिमंठप (आर्किटाईप)
 - 3) आयझॅक यांचे व्यक्तिमत्त्वाचे जैविक आधार
 - 4) व्यक्तिसापेक्ष दृष्टीकोन
 - 5) मानवतावादी दृष्टीकोन
 - 6) ज्यूलियन रॉटर यांचे अपेक्षितता प्रारूप.

[4308] – 303

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PSYCHOLOGY (Optional) (Clinical Psychology) (Group – A)
EP 311 : Psychodiagnostics and Community Mental health
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are **compulsory**.*
2) *All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) Write in detail about the biological and behavioristic perspectives in psychodiagnostics.
 - 2) What are the difficulties involved in testing infants, preschoolers and hearing impaired children ? Describe the various tests of intelligence used with infants and preschoolers.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) What are neuropsychological tests ? State the various neuropsychological test batteries. Describe the Bender – Gestalt test in detail.
 - 2) Describe the role of clinical psychologists in medical and non-medical set-ups.
3. Answer any **two** of the following in about **250** words **each**. **20**
 - 1) Describe the humanistic views about mental health.
 - 2) What are the characteristics of a good testing report ?
 - 3) What is meant by the SCID system ? How is it used in the diagnosis of mental illness ?
 - 4) What are some of the precautionary measures to prevent home and workplace accidents ?

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** of the following in about **100** words **each**. **20**
- 1) Behavioral assessment
 - 2) Projective techniques
 - 3) Testicular and breast self-examination
 - 4) Complex formation given by Jung
 - 5) MMPI
 - 6) Role of community psychologists in preventing social deviant behavior.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहा.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. **२०**
- १) मनोनिदान विषयक जैविक व वर्तनवाद या दृष्टिकोनांबाबत सविस्तर लिहा.
 - २) शिशु, शाळापूर्व व श्रवण संबंधित आव्हाने असलेल्या बालकांचे परिक्षण करताना येणाऱ्या अडचणी/समस्या काय आहेत ? शिशु व शालापूर्व अवस्थेतील मुलांसाठीच्या विविध बुद्धिमत्ता मापन चाचण्यांचे वर्णन करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. **२०**
- १) चेता मानसशास्त्रीय चाचण्या म्हणजे काय ? विविध चेतामानसशास्त्रीय कसोट्यांची नावे लिहा. बेंडर-गेस्टाल्ट चाचणीबाबत सविस्तर लिहा.
 - २) वैद्यकीय व अवैद्यकीय क्षेत्रांमधील चिकित्सा मानसशास्त्रज्ञांची भूमिका लिहा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा. २०
- १) मानसिक आरोग्याबाबत मानवतावादी विचार स्पष्ट करा.
 - २) चांगल्या 'मनोमापन अहवालाची' वैशिष्ट्ये लिहा.
 - ३) 'स्किड प्रणाली' चा अर्थ काय आहे ? या प्रणालीचा उपयोग मानसिक आजाराचे निदान करण्यासाठी कसा होतो?
 - ४) घर व कामाच्या ठिकाणी होणारे अपघात टाळण्यासाठी खबरदारीपूर्ण नियामके कोणते ?
४. खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा प्रत्येकी १०० शब्दांत लिहा. २०
- १) 'वर्तन परिक्षण'
 - २) प्रक्षेपण तंत्रे
 - ३) अंडज व स्तन यांचे स्व-परिक्षण
 - ४) युंग यांनी दिलेले गंड-निर्मिती
 - ५) एम.एम.पी.आय.
 - ६) समाज विघातक वर्तनाच्या प्रतिबंधासाठी लोकसमूह मानसशास्त्रज्ञाच्या भूमिका.

[4308] – 401

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PSYCHOLOGY
EP 401 : Motivation and Emotion (Compulsory Paper)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: 1) *All questions are compulsory.*
2) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Critically evaluate Murray's, Atkinson's and McClelland's theories of motivation.
 - 2) Explain in detail the various psychophysiological measures and the significant role of immune system in understanding the biological basis of emotion.

2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Conceptualize depression as an emotion. Illustrate its effect on physical and psychological well being.
 - 2) Explain in detail the concepts and components of motivation and emotion with the help of physiological and socio-cultural perspectives.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) What is emotional intelligence ? Explain how it can be measured ?
 - 2) Explain the mechanisms of hunger and thirst.
 - 3) What are the growth and mastery needs ? Explain with examples.
 - 4) Describe the different causes and also different ways of managing the emotion anger.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Endocrine system
 - 2) State trait model
 - 3) The Central nervous system
 - 4) Cannon-Bard theory of emotion
 - 5) Mechanisms of sleep
 - 6) Social attachment.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एकाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : 20
 - 1) मरे, अँटकिन्सन, मॅकलेलँड यांच्या प्रेरणाविषयक सिद्धांतांचे टीकात्मक मुल्यमापन करा.
 - 2) विविध मनोशारीरीक मापकांवर सविस्तर चर्चा करा. आणि भावनेचा जैविक आधार म्हणून रोगप्रतिकारक यंत्रणेची महत्वाची भूमिका स्पष्ट करा.
2. कोणत्याही एकाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा : 20
 - 1) भावना म्हणून 'अवसाद' ही संकल्पना स्पष्ट करा. अवसादाचे शारीरीक व मानसिक स्वास्थ्यावर होणारे परिणाम विशद करा.
 - 2) शारीरशास्त्रीय व सामाजिक सांस्कृतीक दृष्टीकोनांआधारे प्रेरणा व भावना या संकल्पनांची व त्या अंतर्गत घटकांची सविस्तर चर्चा करा.
3. कोणत्याही दोन चे प्रत्येकी 250 शब्दात उत्तर लिहा : 20
 - 1) भावनिक बुद्धिमत्ता म्हणजे काय ? तिचे मापन कसे करतात ?
 - 2) भूक व तहांन यांची यंत्रणा स्पष्ट करा.
 - 3) वाढविषयक/वैकासीक आणि प्रभूत्ववादी गटकांचे उदाहरणासह स्पष्टीकरण द्या.
 - 4) क्रोधाची कारणे द्या व क्रोध व्यवस्थापनाच्या विविध मार्गांचे वर्णन करा.
4. कोणत्याही चार चे प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा : 20
 - 1) ग्रंथीसंस्था
 - 2) अवस्था-गुण चिंन प्रारूप
 - 3) केंद्रीय मज्जा संस्था
 - 4) कॅनन-बार्ड यांचा भावनाविषयक सिद्धांत
 - 5) निद्रेची यंत्रणा
 - 6) सामाजिक संलग्नता.

[4308] – 404

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PSYCHOLOGY
EP 420 : Human Resource Management
(Group – B) Industrial Psychology
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Define job satisfaction. Elucidate the various methods of measuring job satisfaction.
 - 2) What is HRD ? Describe in detail the challenges of HRD with reference to global and Indian scenario.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Define training. Explain in detail the evaluation of a training programme.
 - 2) What is knowledge management ? Explain how one can assess the need for knowledge management.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Explain the causes and consequences of job satisfaction.
 - 2) Describe the application of training in career development planning.
 - 3) Explain in detail the aims and characteristics of HRD.
 - 4) Describe the role of knowledge managers in an organisation.
4. Write short note on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Functions of HRD
 - 2) Apprenticeship
 - 3) Buying and borrowing talent
 - 4) Challenges and obstacles to knowledge management
 - 5) In-basket training
 - 6) Assessment of training needs.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 ४) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) कार्य समाधानाची व्याख्या लिहा. कार्य-समाधानाचे मापन करण्याच्या भिन्न पद्धतींचे वर्णन करा.
- २) मानव्य संसाधन विकास म्हणजे काय ? जागतिक व भारतीय संदर्भात मानव्य संसाधन विकासांची आव्हाने कोणती ते वर्णन करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) प्रशिक्षणाची व्याख्या लिहा. प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे मूल्यमापन सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- २) ज्ञान व्यवस्थापन म्हणजे काय ? ज्ञान-व्यवस्थापनाच्या गरजेचे मूल्यमापन कसे करता येईल ते स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) कार्य-समाधानाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- २) कारिअर विकास नियोजनात प्रशिक्षणाची उपयोगिता काय याचे वर्णन करा.
- ३) मानव्य संसाधन विकासाची ध्येये आणि वैशिष्ट्ये सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
- ४) संघटनेत ज्ञान व्यवस्थापकांची भूमिका स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत दीपा लिहा. २०
- १) मानव्य संसाधन विकासाची कार्ये
- २) अॅप्रेन्टीसाशिप
- ३) विशेष क्षमता विकत घेणे व उधार घेणे
- ४) ज्ञान-व्यवस्थापनातील आव्हाने व अडथळे
- ५) “टापेलीतील समस्या” प्रशिक्षण
- ६) प्रशिक्षण गरजेचे मूल्यमापन.

[4308] – 406

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PSYCHOLOGY
Counseling Psychology (Group – C)
EP 430 : Guidance and Career Counseling
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carries equal marks.**

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) Discuss in detail stages in career counselling.
 - 2) Explain and evaluate the role of career counselor in development of human potential.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) Discuss and evaluate Super's development self concept approach.
 - 2) Explain the role of counselor at Elementary school level.
3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
 - 1) Explain the role of career counselor at High school and Higher educational level with various examples.
 - 2) Explain Holland's theory.
 - 3) Discuss future directions in career counseling.
 - 4) Give the brief account for career planning and decision making.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**
 - 1) Present trends in career counselling.
 - 2) Career alternatives.
 - 3) Implication of career theories for counselors.
 - 4) The changing nature of world of work.
 - 5) Career counselling at elementary school level.
 - 6) Group counselling.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

1. कोणतेही एक उत्तर 500 शब्दांत लिहा. 20
 - 1) करिअर समूपदेशनातील पायऱ्यांची सविस्तर चर्चा करा.
 - 2) मानवी सुप्त गुणांच्या विकासासंदर्भात करिअर समूपदेशकाची भूमिका स्पष्ट करा.
2. कोणतेही एक उत्तर 500 शब्दांत लिहा. 20
 - 1) सुपर यांच्या स्वसंकल्पना विकास दृष्टीकोनावर चर्चा करा व त्याचे मूल्यमापन करा.
 - 2) प्राथमिक शालेय क्षेत्रातील करीअर समूपदेशकाची भूमिका स्पष्ट करा.
3. कोणतेही दोन उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा. 20
 - 1) करिअर समूपदेशकाच्या माध्यमिक शालेय व उच्च शैक्षणिक क्षेत्रातील भूमिकेविषयी उदाहरणासह स्पष्टीकरण द्या.
 - 2) हॉलंडचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
 - 3) करिअर समूपदेशनाचे भाविष्यातील दिशेवर चर्चा करा.
 - 4) करिअर योजना व निर्णयन यावर मत प्रदर्शित करा.
4. कोणत्याही चार वर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा. 20
 - 1) करिअर समूपदेशनातील सद्य प्रवाह
 - 2) करिअर पर्याय
 - 3) करिअर सिद्धांतांचा समूपदेशकास उपयोग
 - 4) कार्यजगताचे बदलते स्वरूप
 - 5) प्राथमिक शालेय पातलीवरील करिअर समूपदेशन
 - 6) समूह समूपदेशन.

[4308] – 101

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – I) Examination, 2013
PSYCHOLOGY (Compulsory Paper)
EP 101 : COGNITIVE PROCESSES
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) Attempt **all** questions as per the options given to **each** question.
2) Figures on the **right** indicate **full** marks.

1. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
 - a) Compare Piaget and Vygotsky's theory of cognitive development.
 - b) Discuss various theories of attention process.

2. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
 - a) Describe various theories of word recognition.
 - b) Define creativity. State abilities involved in creativity and discuss various measures of creativity.

3. Answer **any two** of the following in about **250** words : **20**
 - a) Explain information processing approach of cognitive psychology.
 - b) What is Psychophysics ? Describe various methods of psychophysics in brief.
 - c) Describe cognitive tasks involved in writing.
 - d) Compare the syllogistic and conditional types of reasoning .

4. Write short notes on **any four** of the following in about **100** words each : **20**
 - a) Cognitive map.
 - b) Divided attention and selective attention.
 - c) Multilingualism.
 - d) Algorithm and heuristic approaches of problem solving.
 - e) Extra-Sensory Perception. (ESP)
 - f) Factors affecting comprehension.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
अ) पियाजे आणि व्हायगोस्काच्या बोधात्मक विकास उपपत्तीची तुलना करा.
ब) अवधान प्रक्रियेतील विविध उपपत्तींची चर्चा करा.
२. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
अ) शब्द प्रत्यभिज्ञानाच्या विविध सिद्धांताचे वर्णन करा.
ब) सर्जनशीलतेची व्याख्या द्या. सर्जनशीलतेतील अंतर्भूत समस्या सांगा आणि सर्जनशील मापनाच्या विविध तंत्राची चर्चा करा.
३. खालीलपैकी दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी साधारण २५० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
अ) बोधात्मक मानसशास्त्राचा माहिती संस्करण दृष्टिकोण विशद करा.
ब) मानसभौतिकी म्हणजे काय ? मानसभौतिकीच्या विविध पद्धतीचे वर्णन करा.
क) लेखनातील अंतर्भूत असलेल्या बोधात्मक कार्यचे वर्णन करा.
ड) तर्क क्षमतेच्या संवाक्य आणि अवलंबी प्रकारांची तुलना करा.
४. कोणत्याही चारांवर संक्षिप्त टीपा लिहा. (साधारण १०० शब्दात) : २०
अ) बोधात्मक मानसचित्र.
ब) अवधान विभाजन आणि निवडक अवधान.
क) बहुभाषिकत्व.
ड) समस्या निराकरणाचे अलगोल व नवगायी तंत्र.
इ) अतिंद्रिय संवेदन.
फ) आकलन क्षमतेवर प्रभाव पाडणारे घटक.

[4308] – 102

Seat No.	
-------------	--

**M.A. (Semester – I) Examination, 2013
PSYCHOLOGY (Compulsory Paper)
EP 102 : Psychological Testing
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*
2) *All questions carry equal marks.*

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
- a) What is construct validity ? Discuss the steps involved in establishing construct validity.
- b) Explain percentile norms and standard score norms in detail.
2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**
- a) What is a psychological test ? Describe general steps in construction of a psychological test.
- b) What is internal consistency reliability ? Discuss various methods of assessing internal consistency reliability ?
3. Answer in **250** words (**any two**) : **20**
- a) Describe major characteristics of a good psychological test.
- b) Explain the use of computer in psychological testing and assessment.
- c) Illustrate the term 'standard error of measurement' in terms of reliability.
- d) Enumerates the factors that influence the validity of the test scores.

P.T.O.

4. Write short notes in **100** words (**any four**) :

20

- a) Decision theory
- b) Speed test
- c) Deviation IQ
- d) Item difficulty
- e) Uses of psychological tests
- f) Intrinsic validity.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका प्रमाणित.

1. खालील प्रश्नांची उत्तरे **500** शब्दांत लिहा (**कोणतेही एक**) :

20

अ) सैद्धान्तिक यथार्थता म्हणजे काय ? सैद्धान्तिक यथार्थता सिद्ध करण्यात अंतर्भूत असणाऱ्या पायऱ्यांची चर्चा करा.

ब) शतमक मानके व प्रमाणित प्राप्तांक मानके याबाबत सविस्तर स्पष्टीकरण करा.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे **500** शब्दांत लिहा (**कोणतेही एक**) :

20

अ) मनोमापन चाचणी म्हणजे काय ? मनोमापन चाचणीनिर्मितीतील सर्व सामान्य पायऱ्यांची चर्चा करा.

ब) अंतर्गत सुसंगती विश्वसनीयता म्हणजे काय ? अंतर्गत सुसंगती विश्वसनीयता मापनाच्या विविध पद्धतींची चर्चा करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे **250** शब्दांत लिहा (कोणतेही दोन) : **20**

- अ) मनोमापन चाचणीच्या प्रमुख गुणवैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
- ब) मनोमापन व गुणनिर्धारणातील संगणकाच्या उपयोगितेचे स्पष्टिकरण करा.
- क) मापन प्रमाणित दोष या विश्वसनीयतेतील संकल्पनेचे स्पष्टिकरण करा.
- ड) चाचणी प्राप्तांकांची यथार्थता प्रभावित करणा-या घटकांची यादी द्या.

4. **100** शब्दांत टिपा लिहा (कोणतेही चार) : **20**

- अ) निर्णयन उपपत्ती
 - ब) गती चाचणी
 - क) विचलन बुद्धिगुणांक
 - ड) विधान काठिण्यता
 - इ) मनोमापन चाचण्यांचे उपयोग
 - फ) अंगभूत यथार्थता.
-

[4308] – 103

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Semester – I) Examination, 2013
PSYCHOLOGY (Compulsory Paper)
EP – 103 : Statistical Methods
(2008 Pattern)**

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

- Instructions :** i) **All questions are compulsory.**
ii) **All questions carry equal marks.**
iii) **Use of statistical tables and simple calculator is allowed.**

1. Answer in **500** words (**any one**) : **20**

- A) Describe different types of measures of variability. Discuss when and where to use the various measures of variability.
- B) Find the Pearson's product moment r from the following scatter diagram and interpret the results

		Marks in English						
Marks in Maths	C.I.	6 – 15	16 – 25	26 – 35	36 – 45	46 – 55	56 – 65	Total
	70 - 79			01		02		03
	60 - 69		01		03		02	06
	50 - 59	02		02		05		09
	40 - 49		02		06	02	02	12
	30 - 39			03		04		07
	20 - 29		01		05		01	07
	Total	02	04	06	14	13	05	44

P.T.O.

2. Answer in **500** words (**any one**) :

20

- A) What are non-parametric tests ? When and where should we try to use these tests ? In which situation sign test is use ?
- B) The aim of an experimental study was to determine the effect of four different techniques of music on academic improvement. Four groups, each consisting of seven students of class IX, assigned randomly, were given training through these different techniques. The scores obtained on a performance test were recorded as follows :

Group - 1	Group - 2	Group - 3	Group - 4
6	5	2	4
5	4	5	2
3	3	9	8
1	8	8	6
4	9	6	5
7	2	4	8
2	7	1	4

Test the difference between groups by adopting the analysis of variance technique.

3. Answer in **250** words **each** (**any two**) :

20

- A) Explain the term 'Percentile' and 'Percentile rank'. Differentiate between these terms with example.
- B) Explain the process of determining the significance of difference between two sample means.
- C) Describe concept of regression lines and regression equations.
- D) Explain assumptions, uses and limitations of Chi-square test.

4. Write short notes in **100** words **each** (**any four**) :

20

- A) Null - Hypothesis
- B) Analysis of Co-variance
- C) Probability concept
- D) Characteristics of normal distribution curve
- E) Concept of standard error
- F) Uses of SPSS.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
ii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
iii) सांख्यिकी तक्ता व साधे गणकयंत्र वापरता येईल.
iv) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा : 20

अ) परिवर्तनशीलतेची विविध मापने वर्णन करा. ह्या मापनांचा वापर केंव्हा व कोठे केला जातो त्याची चर्चा करा.

ब) पुढील विस्तरण आलेखावरून पिअर्सन सहसंबंध काढा व पालितांचा अर्थ सांगा.

		इंग्रजीतील गुण						
गणितातील गुण	वर्गांतर	6 - 15	16 - 25	26 - 35	36 - 45	46 - 55	56 - 65	एकूण
	70 - 79			01		02		03
	60 - 69		01		03		02	06
	50 - 59	02		02		05		09
	40 - 49		02		06	02	02	12
	30 - 39			03		04		07
	20 - 29		01		05		01	07
	एकूण	02	04	06	14	13	05	44

2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दात उत्तर लिहा : 20

अ) अप्राचलक सांख्यिकी म्हणजे काय ? त्यांचा वापर आपण केंव्हा व कोठे करतो ? साईन चाचणीचा वापर कधी केला जातो ?

ब) संगीतविषयक चार विविध तंत्रांचा शैक्षणिक सुधारणेवरील परिणाम बधव्याच्या उद्देशाने एका प्रयोगाची आखणी करण्यात आली. ९ वीच्या वर्गातील प्रत्येकी ७ विद्यार्थी यादृच्छिकतेने निवडून त्यांचे विभाजन चार गटात करण्यात आले. त्यांना प्रशिक्षण दिल्यानंतर त्यांना प्राप्त झालेले गुण खालील प्रमाणे नोंदविण्यात आले.

प्रचरण विश्लेषण तंत्र वापरून समूहातील फरक तपासा.

समूह - 1	समूह - 2	समूह - 3	समूह - 4
6	5	2	4
5	4	5	2
3	3	9	8
1	8	8	6
4	9	6	5
7	2	4	8
2	7	1	4

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे **250** शब्दात लिहा (कोणतेही दोन) : **20**

- अ) शतमक व शतमक गुणानुक्रम या संकल्पना स्पष्ट करा. योग्य उदाहरणांच्या आधारे त्यातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) दोन नमुना मध्यमानातील फरकाची लक्षणीयता ठरविण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- क) समाश्रयण रेषा व समाश्रयण समीकरणे या संकल्पनांचे वर्णन करा.
- ड) काय-वर्ग चाचणीची गृहीतके, उपयोग व मर्यादा स्पष्ट करा.

4. **100** शब्दांत टीपा लिहा (कोणत्याही चार) : **20**

- अ) अभेद अभ्युपगम
- ब) सह-प्रचरण विश्लेषण
- क) संभाव्यतेची संकल्पना
- ड) प्रसामान्य वितरण वक्राची वैशिष्ट्ये
- ई) प्रमाण दोषाची संकल्पना
- फ) SPSS चे उपयोग.

[4308] – 203

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – II) Examination, 2013
PSYCHOLOGY (Compulsory Paper)
EP203 : Research Methodology
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: 1) Attempt **all** questions as per the options given to **each** question.
2) Figures on the **right** indicate **full** marks.

1. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
 - a) What is Survey research ? Write in detail about the various types of survey research and state the advantages and disadvantages of each.
 - b) Explain in detail the Between-group Design.
2. Answer **any one** of the following in about **500** words : **20**
 - a) Differentiate between psychophysical and psychological scaling and state the applications of both.
 - b) Define a research proposal. Explain the various steps used in preparing a research proposal as per the APA style.
3. Answer **any two** of the following in about **250** words **each** : **20**
 - a) Write in detail about any three methods of Data Collection.
 - b) Write in detail about within group design.
 - c) Explain types of quasi-experimental designs.
 - d) Describe any one multi variate technique.
4. Write short notes on **any four** of the following in about **100** words **each** : **20**
 - a) Operational definition.
 - b) Simple factorial design.
 - c) Likert type scales.
 - d) Rotation method in factor analysis.
 - e) Multivariate analysis of variance.
 - f) Time series design.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : २०
१) सर्वेक्षण संशोधन म्हणजे काय ? सर्वेक्षण संशोधनाचे विविध प्रकार सविस्तर विशद करून त्यांचे फायदे व तोटे सांगा.
२) आंतर-समूही आखणी सविस्तर स्पष्ट करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा : २०
१) मनोभौतिकी श्रेणी व मानसशास्त्रीय श्रेणी यांच्यातील फरक सांगून त्यांचे उपयोजन सांगा.
२) संशोधन प्रस्ताव म्हणजे काय ? APA शैलीनुसार संशोधन-प्रस्ताव तयार करण्याच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दात लिहा : २०
१) प्रदत्त संकलनाच्या कोणत्याही तीन पद्धती सविस्तर सांगा.
२) अंतःसमूही आखणी सविस्तर स्पष्ट करा.
३) प्रयोगसदृश संशोधन आखणीचे प्रकार स्पष्ट करा.
४) कोणतेही एक बहुचल तंत्र वर्णन करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दात टीपा लिहा : २०
१) सक्रियात्मक व्याख्या.
२) सरल घटकानुसारी आखणी.
३) लिंकर्टची श्रेणी.
४) घटक विश्लेषणाची चक्रावर्तन पद्धती.
५) प्रचरणाचे बहुचल विश्लेषण.
६) कालमाला आखणी.

[4308] – 302

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PSYCHOLOGY (Optional) (Clinical Psychology) (Group – A)
EP – 310 : Psychopathology – I
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) ***All questions are compulsory.***
ii) ***All questions carry equal marks.***

1. Answer **any one** in **500** words. **(20)**
 - 1) Discuss in brief the various paradigms of psychopathology.
 - 2) What are Dissociative Disorders ? Discuss the various types of dissociative disorders.

2. Answer **any one** in **500** words. **(20)**
 - 1) What is schizophrenia ? Discuss the phases, symptoms and types of schizophrenia.
 - 2) What is mood disorder ? State the DSM-IV based types of mood disorders. Discuss the etiology of major depression.

3. Answer **any two** of the following in about **250** words **each**. **(20)**
 - 1) Describe the brief history of the DSM.
 - 2) Describe the symptoms of Obsessive Compulsive Disorder.
 - 3) What is meant by schizo–affective disorder ?
 - 4) What are para sleep disorders ?

4. Write short notes on **any four** of the following in about **100** words **each** : **(20)**
 - 1) Parasuicide
 - 2) Dysthymic disorder

P.T.O.

- 3) Delusional disorder
- 4) Brief psychotic disorder
- 5) Psychological factors associated with cancer
- 6) The 5 axes of the DSM.

मरठी रूपंतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिक पहा.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा (20)
 - 1) मनोविकृतीशास्त्रातील विविध प्रारूपे थोडक्यात लिहा.
 - 2) वियोजित विकृती म्हणजे काय ? वियोजित विकृतीच्या विविध प्रकारांवर चर्चा करा.
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 500 शब्दांत लिहा (20)
 - 1) छिन्नमनस्कता म्हणजे काय ? छिन्नमनस्कतेच्या अवस्था, लक्षणे व प्रकार यावर चर्चा करा.
 - 2) भावनिक विकृती म्हणजे काय ? डी. एस. एम. IV नुसार भावनिक विकृतीचे प्रकार मांडा. गंभिर अवसाद विषयक कारण घटकांची चर्चा करा.
3. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा. (20)
 - 1) डी. एस. एम. बाबदचा इतिहास थोडक्यात स्पष्ट करा.
 - 2) कल्पना-क्रिया अनिवार्यतेतील लक्षणांवर चर्चा करा.
 - 3) छिन्न-भावात्मक विकृती म्हणजे काय ?
 - 4) परा निद्राविकृती म्हणजे काय ?

4. खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा (20)
- 1) आत्महत्येचा प्रयत्न
 - 2) डिसथायमिक विकृती (सौम अवसादी विकृती)
 - 3) संभ्रांती विषयक विकृती
 - 4) अल्पकालिकमनोविक्षीप्ती
 - 5) कर्करोगाशी संबंधित मानसशास्त्रीय घटक
 - 6) डी. एस. एम. चे पाच अक्ष

[4308] – 305

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PSYCHOLOGY
Group (B) : Industrial Psychology
EP 321 : Organizational Behaviour
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words **each** : **20**
- 1) What is empowerment ? How do programs for participation contribute to empowerment ?
 - 2) What is motivation ? Evaluate Hackman and Oldham's job characteristic model of motivation.
2. Answer **any one** in **500** words **each** : **20**
- 1) State the sources of work stress. How can the individual employee manage stress ? How can the organization help the employee manage stress ?
 - 2) Define organizational behaviour. Elaborate how the various models of OB developed with their characteristic features ?
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
- 1) Discuss Fiedler's contingency model of leadership.
 - 2) Broadly outline and explain the strategies used for conflict resolution.
 - 3) Elaborate the VIE model of motivation.
 - 4) Discuss the characteristics leading to an effective organizational culture.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) Work-life balance
- 2) Path-goal model of leadership
- 3) Downward communication
- 4) Transformational leadership
- 5) Blake and Mouton managerial grid
- 6) Employee counselling.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) उजवीकडील अंक एकूण गुण दर्शवितात.
 ४) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

- १) सक्षमीकरण म्हणजे काय ? कर्मचारी सहभागाच्या कार्यक्रमांचे सक्षमीकरणात कोणते योगदान आहे ?
- २) प्रेरण म्हणजे काय ? हॅकमन आणि ओल्डहॅम यांच्या प्रेरणाविषयक कार्य-वैशिष्ट्ये प्रारूपाचे मूल्यमापन करा.

२. कोणत्याही एका प्रश्नांचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा :

२०

- १) कार्य-ताणाचे स्रोत सांगा. कर्मचारी व्यक्तिशः ताणाचे व्यवस्थापन कसे करू शकतो ? कर्मचाऱ्याला ताणाचे व्यवस्थापन करण्यासाठी संघटना कशी मदत करू शकते ?
- २) संघटना वर्तनाची व्याख्या लिहा. संघटनावर्तनाच्या विविध प्रारूपांचा त्यांच्या खास वैशिष्ट्यासह कसा विकास झाला ?

३. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी साधारण २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- १) फीडलरचा नेतृत्वविषयक अनुसंगिकता प्रारूपाची चर्चा करा.
 - २) संघर्ष-निवारणासाठी वापरल्या जाणाऱ्या विविध मार्गांची ढोबळ रूपरेषा देऊन ते स्पष्ट करा.
 - ३) प्रेरणेच्या VIE प्रारूपाविषयी सविस्तरपणे लिहा.
 - ४) प्रभावी संघटना संस्कृती निर्माण करणाऱ्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी साधारण १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) कार्य-जीवन समतोल
 - २) नेतृत्वविषय मार्ग-ध्येय प्रारूप
 - ३) अधोगामी संप्रेषण
 - ४) परिवर्तनात्मक नेतृत्व
 - ५) ब्लेक आणि मुटन यांचे 'मॅनेजेरियल ग्रीड'
 - ६) कर्मचारी समुपदेशन

[4308] – 306

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PSYCHOLOGY
EP 330 - Group (C) : Counselling Psychology
(Optional) Counselling Process
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are **compulsory**.*
2) *All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Describe work settings and traditional activities of counsellors.
 - 2) Discuss counsellor's actions that impede communication.

2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Discuss the ethical principles of counselling.
 - 2) Explain the non-standardised techniques used in human assessment.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) State the various aims and objectives of 'record keeping'.
 - 2) Explain the role of confrontation as a technique in helping your client during in-depth exploration.
 - 3) How you will prepare the terminal stage of counselling ?
 - 4) What is the importance of interest, personality and achievement motivation tests in counselling ?

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Empathy
 - 2) Immediacy
 - 3) Concreteness
 - 4) Goal setting
 - 5) Role playing
 - 6) Interview technique.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
1) समूपदेशकाची पारंपारीक कार्ये व कार्य परिस्थिती वर्णन करा.
2) समूपदेशकाच्या कोणत्या कृती संप्रेषणात अडथळे निर्माण करतात ? चर्चा करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
1) समूपदेशनातील नैतिक तत्वांची चर्चा करा.
2) मानवी मूल्यनिर्धारणातील अप्रमाणित तंत्राविषयी चर्चा करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तर २५० शब्दांत लिहा : २०
1) नोंदी घेवण्याचे हेतु व उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
2) सखोल शोधन प्रक्रियेतील संमुखीकरण तंत्राचा अवलंब तुमच्या लाभार्थ्यासाठी कसा कराल ? स्पष्ट करा.
3) समूपदेशनातील अंतीम अवस्थेची तयारी कशी कराल ?
4) समूपदेशनात अभिरुची चाचणी, व्यक्तिमत्व चाचणी, संपादन प्रेरणा चाचणी यांचे महत्व काय आहे ?
4. कोणत्याही चार वर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
1) तद्नूभूती
2) तत्परता (इमिडिअसी)
3) मूर्तकथनक्षमता
4) ध्येय-निश्चीती
5) भूमीका वठवणे
6) मुलाखत तंत्र.

[4308] – 307

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – III) Examination, 2013
PSYCHOLOGY
Counselling Psychology
EP–331 (Group – C) : Counselling Skills and Approaches
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) Explain the importance of counselling as ‘helping process’.
 - 2) Discuss the questioning skills of counselor.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Discuss person-centered techniques in counselling.
 - 2) Discuss brief therapy.
3. Answer **any two** in **250** words : **20**
 - 1) How will you use “Active listening skill” ? Explain with example.
 - 2) Evaluate feedback skills.
 - 3) Explain how will you use “challenging skills” for your client ?
 - 4) Explain in brief logotherapy.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Reflecting feeling skills
 - 2) Mind skills
 - 3) Transactional Analysis
 - 4) Use of questions in counselling
 - 5) Irrational thoughts
 - 6) Non-directive therapy.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

1. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : 20
1) “एक मदतीची प्रक्रिया” म्हणून समूपदेशनाचे महत्व विशद करा.
2) समूपदेशकाच्या प्रश्न कौशल्याविषयी सविस्तर चर्चा करा.
2. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. 20
1) समूपदेशनात वापरल्या जाणाऱ्या व्यक्ति-केंद्री उपचार तंत्राची सविस्तर चर्चा करा.
2) संक्षिप्त उपचार पद्धतीवर चर्चा करा.
3. कोणतेही दोन उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा : 20
1) ‘सक्रिय ऐकणे’ कौशल्य कसे वापराल उदाहरणासह स्पष्ट करा.
2) “पुनर्भरण कौशल्याचे” मूल्यमापन करा.
3) तुमच्या लाभार्थ्यांसाठी आव्हान कौशल्याचा वापर योग्य रितीने कसा कराल ? स्पष्ट करा.
4) ‘लोगोथेरपी’ थोडक्यात स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : 20
1) भावना परावर्तन कौशल्ये
2) मनः कौशल्ये (माईड स्किल्स)
3) आंतरक्रिया विश्लेषण
4) समूपदेशनात प्रश्नांचा वापर
5) अतार्किक विचार
6) निर्देशनात्मक उपचार पद्धती.

[4308] – 402

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PSYCHOLOGY
Clinical Psychology (Group – A) (Optional)
EP-410 : Psychopathology – II
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Note : i) *All questions are compulsory.*
ii) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) What is dementia ? Discuss the various diseases involved in dementia.
 - 2) What is alcoholism ? Describe the phases, causes and treatment of alcoholism.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) What is paraphilia ? Discuss the various types of paraphilia.
 - 2) What is impulse control disorder ? Discuss intermittent explosive disorder and trichotillomania.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Describe the causes of Mental Retardation.
 - 2) Describe odd and eccentric personality disorders.
 - 3) Describe Gender Identity Disorder.
 - 4) Describe stress disorder.
4. Write short notes on **any four** in about **100** words **each** : **20**
 - 1) Learning disability
 - 2) Psychopathic personality disorder
 - 3) Kleptomania
 - 4) Autism
 - 5) Epilepsy
 - 6) Narcissistic personality disorder.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. २०
१) अवमनस्कता म्हणजे काय ? अवमनस्कता अंतर्भूत विविध आजारांची चर्चा करा.
२) मद्यासक्ती म्हणजे काय ? मद्यासक्तीतील अवस्था, कारणे आणि उपचार पद्धतींचे वर्णन करा.
२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. २०
१) असाधारण लैंगिक आकर्षण विकृती (पॅराफिलिया) म्हणजे काय ? पॅराफिलियाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
२) उर्मी (आवेगी) नियंत्रण विकृती म्हणजे काय ? आकस्मिक विस्फोटक वर्तन विकृती आणि केशोच्छोदी विकृतीची चर्चा करा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दांत लिहा. २०
१) मतिमंदत्व विकृतीच्या कारणांचे वर्णन करा.
२) विलक्षण अथवा विक्षिप्त व्यक्तिमत्त्व विकृतीचे वर्णन करा.
३) लिंग तादात्म्य विकृतीचे वर्णन करा.
४) तणाव विकृतीचे वर्णन करा.
४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर सुमारे १०० शब्दांत टीपा लिहा. २०
१) अध्ययन अक्षमता.
२) सायकोपॅथिक (समाजविरोधी) व्यक्तिमत्त्व विकृती.
३) चौर्यउन्माद
४) स्वमग्नता
५) अपस्मार
६) स्वरति व्यक्तिमत्त्व विकृती.

[4308] – 403

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PSYCHOLOGY
Optional (Gr. – A) Clinical Psychology Specialization
EP 411 : Psychotherapies
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : a) *All questions are **compulsory**.*
b) *All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Define Psychotherapy. Describe the various types of psychotherapies in brief.
 - 2) What is systematic desensitization ? Describe the steps involved in systematic desensitization.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) State the basic assumptions involved in cognitive therapy. Discuss Aaron Beck's cognitive therapy.
 - 2) Discuss in brief various Eastern therapies.
3. Answer **any two** in about **250** words each : **20**
 - 1) Describe the Ego states, script life positions concepts in transactional analysis.
 - 2) What is assertiveness ? State the characteristics of assertiveness.
 - 3) Describe the various marital therapies in brief.
 - 4) Discuss various psychotherapies used for treating mentally challenged children.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in about **100** words each :

20

- 1) Transference and counter transference.
- 2) Modelling as a form of behavior therapy
- 3) Logotherapy.
- 4) Lazarus' Multimodal Therapeutic processes.
- 5) Stroke concept in transactional Analysis.
- 6) A-B-C model of Rational Emotive Behavior Therapy.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहणे.

१. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

- १) मानसोपचाराची व्याख्या द्या. विविधप्रकारच्या मानसोपचार पद्धतींचे थोडक्यात वर्णन करा.
- २) पद्धतशीर आवेदनशीलता म्हणजे काय ? पद्धतशीर आवेदनशीलतेमध्ये समावेशित टप्प्यांचे वर्णन करा.

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

- १) बोधात्मक उपचार पद्धतीमधील अंतर्भूत मूलभूत गृहीतके सांगा अॅरॉन बेकची बोधात्मक उपचार पद्धतीची चर्चा करा.
- २) विविध पौर्वात्य उपचार पद्धतीची थोडक्यात चर्चा करा.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे २५० शब्दांत लिहा : २०

१) आंतरक्रिया विश्लेषणातील 'अहंभाव स्थिती' 'पटकथा' आणि 'जीवन स्थिती' संकल्पनाचे वर्णन करा.

२) स्पष्ट वक्तेपणा म्हणजे काय ? स्पष्ट वक्तेपणाची वैशिष्ट्ये सांगा.

३) विविध वैवाहिक उपचार पद्धतींचे थोडक्यात वर्णन करा.

४) मानसिक आव्हानात्मक मुलांसाठी वापरल्या जाणाऱ्या विविध मानसोपचार पद्धतीची चर्चा करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर सुमारे १०० शब्दांत टिपा लिहा. २०

१) भावांतरण आणि प्रतिभावांतरण

२) प्रतिरूप अनुसरण एक वर्तन उपचारपद्धती

३) जीवन अर्थ शोधन उपचार पद्धती

४) लाझारस्ची बहुप्रारूप उपचार प्रक्रिया

५) आंतरक्रिया विश्लेषणातील प्रोत्साहन (स्ट्रोफ) संकल्पना

६) तर्कसंगत भावनिक वर्तन उपचार पद्धतीतील ए.बी.सी. प्रारूप.

[4308] – 405

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
Psychology
EP421 : ORGANIZATIONAL DEVELOPMENT
(Group – B) Industrial Psychology
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) *All questions are compulsory.*
ii) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words **each** : **20**
 - 1) Bring out the nature of organizational development and explain its progress in the laboratory training stem, survey research and feedback stem.
 - 2) What is meant by organizational development intervention ? Explain different types of team intervention that are used in organizations.
2. Answer **any one** in **500** words **each** : **20**
 - 1) Why is there resistance to change ? Explain how the resistance can be overcome.
 - 2) Explain in detail the measures to manage the Organizational Development Program.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Explain in brief the values and assumptions of organizational development.
 - 2) Elaborate on Lewin's and Kotter's model to manage organizational change.
 - 3) Explain diagnosis in the process of Organizational Development.
 - 4) Discuss the different types of Role-Focused organizational Development Interventions.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Tavistock Clinic's contribution to Organizational Development.
 - 2) Model of planned change.
 - 3) Action Research.
 - 4) MBO.
 - 5) Self-managed teams.
 - 6) A case of Organizational Development intervention in an Indian organization.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) उजवीकडील अंक एकूण गुण दर्शवितात.
 ४) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) संघटना विकासाचे स्वरूप लिहा. प्रयोगशालेय प्रशिक्षण शाखा आणि सर्वेक्षण संशोधन व प्रतिभरण शाखा यांमध्ये संघटना विकासाची प्रगती कशी झाली ?
 २) संघटना विकास आंतरनिरसन म्हणजे काय ? संघटनांमध्ये वापरल्या जाणाऱ्या विविध सांघिक आंतरनिरसनांचे स्पष्टीकरण करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा : २०
- १) बदलाला विरोध का होतो ? या विरोधावर भात कशी करायची ते स्पष्ट करा.
 २) संघटना विकास कार्यक्रमांचे व्यवस्थापन करण्याच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांचे प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
- १) संघटना विकासाची मूल्ये आणि गृहीततत्त्वे थोडक्यात स्पष्ट करा.
 २) संघटना बदल व्यवस्थापनविषयक लेविन व कॉटर यांचे प्रारूप स्पष्ट करा.
 ३) संघटना विकास प्रक्रियेतील निदान स्पष्ट करा.
 ४) संघटना विकासाची विविध भूमिका केंद्रित आंतरनिरसनांची चर्चा करा.
४. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा : २०
- १) टॅविस्टाक क्लिनिकचे संघटना विकासात योगदान
 २) नियोजित बदलाचे प्रारूप
 ३) कृती संशोधन
 ४) उद्दीष्टांद्वारे व्यवस्थापन (MBO)
 ५) स्व-व्यवस्थापित संघ
 ६) भारतीय संघटनांमधील संघटना-विकास आंतरनिरसनाचे एक वृत्त (Case).

[4308] – 407

Seat No.	
-------------	--

M.A. (Semester – IV) Examination, 2013
PSYCHOLOGY
Counselling Psychology (Gr. – C)
EP-431 : Areas of Counselling (Optional)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : 1) *All questions are compulsory.*
2) *All questions carry equal marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) What is learning disability ? Explain the types and causes of learning disability. As a counsellor how do you help the child with learning disability and his family.
 - 2) What is pre- and post- test counselling ? Which important aspects does the counsellor tackle in pre- and post counselling ?
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) What is retirement counselling ? Being a counsellor how do you help an old age client with his retirement issues and problems.
 - 2) Explain various issues related to marital and pre-marital counselling with appropriate examples.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Explain the counselling process for terminally ill patients.
 - 2) Describe the characteristics of behaviour of emotionally disturbed children.
 - 3) What is occupational stress ? Explain the various factors influencing occupational stress.
 - 4) Describe the different strategies to help an ADHD child.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Suicide and para suicide
 - 2) Counselling for women
 - 3) Sports Anxiety
 - 4) HIV/AIDS counselling
 - 5) Pre-retirement counselling
 - 6) Mentally challenged children.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
2) सर्व प्रश्नांना समान गुण.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणतेही एका उत्तर 500 शब्दांत लिहा : 20
 - 1) अध्ययन अक्षमता म्हणजे काय ? अध्ययन अक्षमतेचे प्रकार व कारणे स्पष्ट करा. समूपदेशक म्हणून तुम्ही अध्ययन अक्षमताधारक बालकास व त्याच्या कुटुंबास कशा प्रकारे मदत कराल ?
 - 2) पूर्व चाचणी व उत्तर चाचणी समूपदेशन म्हणजे काय ? पूर्व व उत्तर चाचणी समूपदेशनात समूपदेशक कोणत्या महत्वपूर्णा बाबींचे निराकरण करतो.
2. कोणतेही एका उत्तर 500 शब्दांत लिहा : 20
 - 1) निवृत्ती विषयक समूपदेशन काय आहे ? समूपदेशक म्हणून तुम्ही तुमच्या वृद्ध सल्लाधर्त्यांच्या निवृत्ती विषयक समस्या सोडवण्यास कशा प्रकारे मदत कराल ?
 - 2) योग्य उदाहरणासह विवाहपूर्व व वैवाहीक समूपदेशनसंदर्भातील मुद्यांचे स्पष्टीकरण द्या.
3. कोणतेही दोन उत्तरे प्रत्येकी 250 शब्दांत लिहा : 20
 - 1) टोकाच्या आज्ञारांसाठीची समूपदेशन प्रक्रिया (रुग्णासंदर्भात) स्पष्ट करा.
 - 2) भावनिक दृष्ट्या अस्थिर बाळकांचे लक्षणांचे वर्णन करा.
 - 3) व्यावसायिक ताण म्हणजे काय ? व्यावसायिक ताणावर प्रभाव टाकणारे विविध घटक स्पष्ट करा.
 - 4) अवधान भूरीपूरक अतिक्रियाशील बालकास (ADHD) मदत करण्यासाठी विविध रणनीती सूचवा.
4. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी 100 शब्दांत टीपा लिहा : 20
 - 1) आत्महत्या व आत्महत्यासम वर्तन
 - 2) स्त्रियांचे समूपदेशन
 - 3) क्रिडा चिंता.
 - 4) एच.आय.वी./एड्स समूपदेशन
 - 5) निवृत्तीपूर्व समूपदेशन
 - 6) मनोविकल्पका बालके.